

PHÂN TÍCH ƯU – NHƯỢC ĐIỂM CỦA VIỆC SỬ DỤNG CHATGPT TRONG HOẠT ĐỘNG DỊCH THUẬT CỦA SINH VIÊN NĂM 3

Vũ Thị Diệu Dung

Khoa ngoại ngữ - Ngành Ngôn ngữ Nhật – Trường ĐH Phương Đông

Tóm tắt: Trong bối cảnh trí tuệ nhân tạo ngày càng phát triển và được ứng dụng rộng rãi trong giáo dục, các công cụ hỗ trợ học tập như ChatGPT đang tạo ra những thay đổi đáng kể đối với quá trình học ngoại ngữ, đặc biệt là kỹ năng dịch thuật. Nghiên cứu này nhằm phân tích các yếu tố ảnh hưởng của ChatGPT đến năng lực dịch thuật của sinh viên năm 3, tập trung vào cả tác động tích cực và tiêu cực. Trong nghiên cứu sẽ sử dụng phương pháp khảo sát bằng bảng hỏi đối với 120 sinh viên và phân tích một số bài dịch tiêu biểu.

Từ khóa: ChatGPT, dịch thuật, năng lực dịch, sinh viên năm 3, trí tuệ nhân tạo, học ngoại ngữ, công nghệ giáo dục.

ANALYSIS OF THE ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF USING CHATGPT IN THIRD-YEAR STUDENTS' TRANSLATION ACTIVITIES

Abstract: In the context of rapid development of artificial intelligence in education, tools such as ChatGPT are significantly transforming foreign language learning, especially translation skills. This study aims to examine the factors influencing third-year students' translation competence, focusing on both positive and negative impacts of ChatGPT. The research employs a survey of 120 students along with an analysis of selected translation assignments.

Keywords: ChatGPT, translation, translation competence, third-year students, artificial intelligence, language learning, educational technology.

Nhận bài: 18/03/2026

Phản biện: 18/04/2026

Duyệt đăng: 22/04/2026

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh toàn cầu hóa và sự phát triển mạnh mẽ của công nghệ số, trí tuệ nhân tạo (AI) đang ngày càng đóng vai trò quan trọng trong lĩnh vực giáo dục, đặc biệt là trong việc học ngoại ngữ. Một trong những công cụ tiêu biểu là ChatGPT, được thiết kế để hỗ trợ người học trong nhiều hoạt động như viết, tra cứu thông tin và đặc biệt là dịch thuật. Sự xuất hiện của công cụ này đã làm thay đổi đáng kể cách sinh viên tiếp cận và thực hành kỹ năng dịch viết.

Đối với sinh viên năm 3, đây là giai đoạn quan trọng khi các em đã có nền tảng ngôn ngữ nhất định và bắt đầu nâng cao kỹ năng chuyên sâu, trong đó có dịch thuật. Tuy nhiên, việc sử dụng ChatGPT trong quá trình học tập đặt ra nhiều vấn đề đáng quan tâm. Một mặt, công cụ này giúp sinh viên cải thiện vốn từ vựng, ngữ pháp và khả năng diễn đạt, đồng thời tiết kiệm thời gian trong quá trình dịch. Mặt khác, việc lạm dụng ChatGPT có thể dẫn đến sự phụ thuộc vào công nghệ, làm suy giảm khả năng tư duy độc lập, kỹ năng phân tích ngữ cảnh và tính sáng tạo trong dịch thuật.

Thực tế cho thấy, mặc dù ChatGPT mang lại nhiều lợi ích, nhưng không phải lúc nào kết quả dịch cũng hoàn toàn chính xác hoặc phù hợp với sắc thái văn hóa và ngữ cảnh cụ thể. Điều này đặt ra yêu cầu đối với người học là phải biết cách sử dụng công cụ một cách hợp lý, kết hợp giữa hỗ trợ công nghệ và năng lực cá nhân.

Xuất phát từ những vấn đề trên, nghiên cứu này được thực hiện nhằm phân tích các yếu tố ảnh hưởng của ChatGPT đến năng lực dịch thuật của sinh viên năm 3. Qua đó, đề tài hướng đến việc làm rõ những tác động tích cực và tiêu cực của công cụ này, đồng thời đề xuất các giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả sử dụng ChatGPT trong học tập, góp phần cải thiện năng lực dịch thuật một cách bền vững.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Tổng quan tình hình sử dụng ChatGPT trong việc học dịch viết

Trong những năm gần đây, sự phát triển mạnh mẽ của trí tuệ nhân tạo đã tạo ra những thay đổi đáng kể trong lĩnh vực giáo dục, đặc biệt là trong việc học ngoại ngữ. Một trong những công cụ tiêu biểu được sinh viên sử dụng rộng rãi hiện nay là ChatGPT. Đối với sinh viên năm 3, đây là giai đoạn bắt đầu tiếp cận sâu hơn với kỹ năng dịch viết, do đó việc ứng dụng các công cụ hỗ trợ như ChatGPT trở nên phổ biến và gần như không thể thiếu trong quá trình học tập.

Thực tế cho thấy, sinh viên sử dụng ChatGPT với nhiều mục đích khác nhau trong môn dịch viết. Thứ nhất, công cụ này được dùng để tra cứu từ vựng và hiểu nghĩa của các cụm từ phức tạp. Thứ hai, sinh viên sử dụng ChatGPT để tham khảo bản dịch hoàn chỉnh hoặc gợi ý cách diễn đạt tự nhiên hơn. Ngoài ra, ChatGPT còn được sử dụng như

một công cụ kiểm tra ngữ pháp và chỉnh sửa câu, giúp cải thiện chất lượng bản dịch. Tuy nhiên, mức độ sử dụng ChatGPT giữa các sinh viên là không đồng đều. Một số sinh viên sử dụng công cụ này như một phương tiện hỗ trợ học tập, trong khi một số khác lại có xu hướng phụ thuộc hoàn toàn vào kết quả do ChatGPT cung cấp. Điều này dẫn đến sự khác biệt rõ rệt trong hiệu quả học tập cũng như năng lực dịch thuật của sinh viên.

2.2. Những ảnh hưởng tích cực thông qua việc sử dụng ChatGPT trong môn dịch viết

Việc sử dụng ChatGPT mang lại nhiều lợi ích rõ rệt đối với sinh viên trong quá trình học dịch viết. Trước hết, công cụ này hỗ trợ hiệu quả trong việc nâng cao vốn từ vựng. Sinh viên có thể nhanh chóng tra cứu nghĩa của từ, hiểu cách sử dụng trong ngữ cảnh và tiếp cận nhiều cách diễn đạt khác nhau. Điều này đặc biệt hữu ích khi xử lý các văn bản có nhiều thuật ngữ chuyên ngành hoặc cấu trúc phức tạp.

Bên cạnh đó, ChatGPT góp phần cải thiện ngữ pháp và cấu trúc câu. Khi sử dụng công cụ này, sinh viên có thể nhận được các gợi ý chỉnh sửa câu, từ đó nhận ra lỗi sai và học cách viết câu đúng hơn. Nhờ vậy, chất lượng bản dịch được nâng cao, giảm thiểu các lỗi ngữ pháp phổ biến.

Một ảnh hưởng tích cực khác là khả năng hỗ trợ diễn đạt. ChatGPT cung cấp nhiều phương án diễn đạt linh hoạt, giúp sinh viên tránh được tình trạng dịch từng từ một cách máy móc. Điều này góp phần làm cho bản dịch trở nên tự nhiên và phù hợp hơn với ngôn ngữ đích. Ngoài ra, ChatGPT còn giúp tiết kiệm thời gian trong quá trình học tập. Sinh viên có thể hoàn thành bài dịch nhanh hơn, từ đó có thêm thời gian để kiểm tra, chỉnh sửa và cải thiện chất lượng bài làm. Đối với những sinh viên có phương pháp học tập chủ động, việc sử dụng ChatGPT còn giúp nâng cao khả năng tự học và tiếp cận kiến thức một cách hiệu quả hơn.

2.3. Những ảnh hưởng tiêu cực của ChatGPT trong môn dịch viết

Bên cạnh những lợi ích, việc sử dụng ChatGPT trong môn dịch viết cũng tiềm ẩn nhiều tác động tiêu cực nếu không được sử dụng đúng cách. Một trong những vấn đề đáng chú ý nhất là sự phụ thuộc vào công nghệ. Nhiều sinh viên có xu hướng dựa hoàn toàn vào ChatGPT để thực hiện bài dịch mà không tự suy nghĩ hay phân tích nội dung. Điều này làm giảm khả năng dịch độc lập và ảnh hưởng tiêu cực đến quá trình phát triển kỹ năng.

Ngoài ra, việc lạm dụng ChatGPT còn có thể làm suy giảm tư duy phân tích và phản biện. Khi sinh viên không tự mình xử lý văn bản nguồn mà chỉ tiếp nhận kết quả có sẵn, họ sẽ dần mất đi khả năng đánh giá chất lượng bản dịch, cũng như khả năng nhận diện lỗi sai. Một hạn chế khác là vấn đề sai lệch ngữ nghĩa và ngữ cảnh. Mặc dù ChatGPT có khả năng tạo ra các bản dịch khá chính xác, nhưng trong một số trường hợp, đặc biệt là với các văn bản mang tính học thuật hoặc có yếu tố văn hóa, công cụ này vẫn có thể đưa ra bản dịch chưa phù hợp. Nếu sinh viên không kiểm tra lại, những lỗi này có thể ảnh hưởng trực tiếp đến chất lượng bài dịch.

Bên cạnh đó, việc sử dụng ChatGPT quá thường xuyên còn làm giảm tính sáng tạo trong dịch thuật. Sinh viên có xu hướng sử dụng các cấu trúc và cách diễn đạt có sẵn, dẫn đến bài dịch thiếu sự linh hoạt và cá nhân hóa.

2.4. Kết quả nghiên cứu và đánh giá

Nghiên cứu được tiến hành thông qua khảo sát 120 sinh viên năm 3 nhằm thu thập dữ liệu về mức độ sử dụng ChatGPT và các ảnh hưởng của công cụ này đến năng lực dịch thuật. Dữ liệu được xử lý bằng phương pháp thống kê mô tả và phân tích định tính các câu trả lời.

2.4.1. Kết quả nghiên cứu

2.4.1.1. Mức độ sử dụng ChatGPT của sinh viên

Mức độ sử dụng	Số sinh viên	Tỷ lệ (%)
Thường xuyên	65	54%
Thỉnh thoảng	45	38%
Hiếm khi	10	8%

Bảng 1: Mức độ sử dụng ChatGPT của sinh viên

Kết quả từ bảng 1 cho thấy phần lớn sinh viên (92%) có sử dụng ChatGPT trong quá trình học dịch viết, trong đó 54% sử dụng thường xuyên và 38% sử dụng thỉnh thoảng. Điều này phản ánh mức độ phổ biến rất cao của công cụ này trong

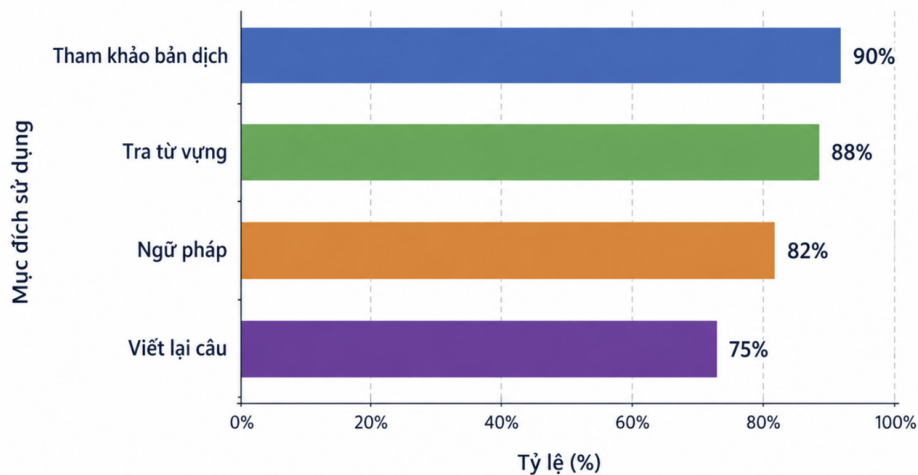
môi trường học tập hiện nay. Về mặt định tính, có thể nhận thấy rằng ChatGPT đã trở thành một “công cụ học tập quen thuộc” thay vì chỉ là một công cụ hỗ trợ bổ sung. Nhóm sinh viên sử dụng thường xuyên có xu hướng dựa nhiều vào công cụ

này trong quá trình làm bài, từ đó dễ hình thành thói quen phụ thuộc. Trong khi đó, nhóm sử dụng thỉnh thoảng thường có xu hướng chủ động hơn trong việc tự dịch và chỉ sử dụng ChatGPT để kiểm tra hoặc tham khảo.

Nhóm sinh viên hiếm khi sử dụng (8%) cho

thấy vẫn tồn tại một bộ phận người học ưu tiên phương pháp học truyền thống. Tuy nhiên, nhóm này có thể gặp bất lợi về tốc độ và khả năng tiếp cận đa dạng cách diễn đạt so với nhóm có sử dụng công cụ.

2.4.1.2. Mục đích sử dụng ChatGPT

Hình 1: Biểu đồ biểu thị "Mục đích sử dụng ChatGPT của sinh viên"

Kết quả từ hình 1 cho thấy sinh viên sử dụng ChatGPT chủ yếu để tham khảo bản dịch (90%) và tra cứu từ vựng (88%), tiếp theo là kiểm tra ngữ pháp (82%) và viết lại câu (75%). Những con số này phản ánh rõ xu hướng sử dụng ChatGPT như một công cụ hỗ trợ đa chức năng trong quá trình học dịch viết, từ khâu hiểu nghĩa đến hoàn thiện bản dịch. Về mặt định tính, có thể nhận thấy rằng sinh viên không còn sử dụng ChatGPT đơn thuần như một từ điển điện tử, mà đã chuyển sang coi đây như một "công cụ thay thế một phần quy trình dịch thuật". Việc tỷ lệ tham khảo bản dịch chiếm cao nhất cho thấy nhiều sinh viên có xu hướng tìm kiếm một bản dịch hoàn chỉnh ngay từ đầu, thay vì tự phân tích câu nguồn, xác định cấu trúc và lựa chọn từ ngữ phù hợp. Điều này giúp tiết kiệm thời gian nhưng đồng thời làm giảm cơ hội rèn luyện các kỹ năng quan trọng như phân tích ngữ pháp, suy luận ngữ nghĩa và xử lý ngữ cảnh.

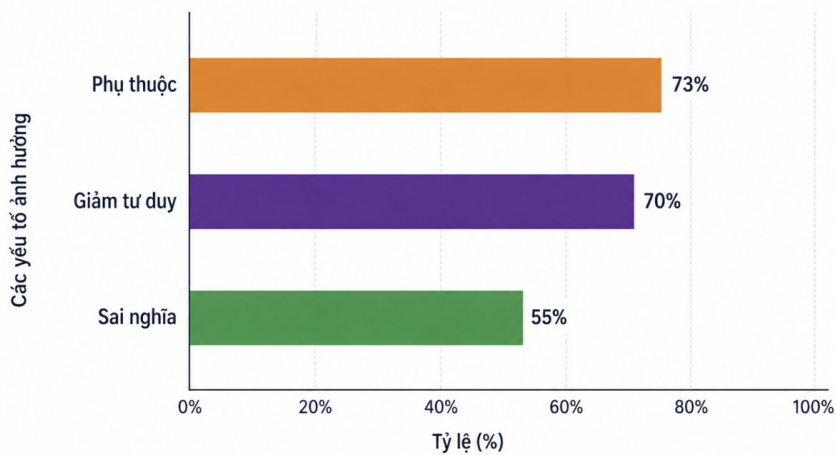
Bên cạnh đó, việc tra cứu từ vựng với tỷ lệ cao cũng cho thấy ChatGPT đang đóng vai trò như một nguồn cung cấp kiến thức nhanh chóng và tiện lợi. Không chỉ dừng lại ở việc cung cấp nghĩa của từ, công cụ này còn đưa ra ví dụ và cách dùng trong ngữ cảnh, từ đó hỗ trợ người học mở rộng vốn từ. Tuy nhiên, nếu sinh viên chỉ dừng lại ở việc "tra và dùng ngay" mà không ghi nhớ hoặc hệ thống hóa kiến thức, thì hiệu quả học tập lâu dài sẽ bị hạn chế. Ở chiều hướng tích cực, các mục đích như kiểm tra ngữ pháp (82%) và viết lại câu (75%) cho thấy một bộ phận sinh viên đã biết khai thác ChatGPT theo

hướng hỗ trợ học tập chủ động. Những sinh viên này không hoàn toàn phụ thuộc vào công cụ mà sử dụng nó để đối chiếu, chỉnh sửa và nâng cao chất lượng bài dịch của mình. Điều này góp phần cải thiện khả năng diễn đạt và giúp bài dịch trở nên tự nhiên, phù hợp hơn với ngôn ngữ đích.

Tuy nhiên, việc sử dụng ChatGPT để tham khảo bản dịch quá thường xuyên cũng đặt ra những vấn đề đáng lo ngại. Khi sinh viên tiếp cận ngay với một bản dịch hoàn chỉnh, họ có xu hướng bỏ qua các bước trung gian như phân tích cấu trúc câu, xác định ý nghĩa ngữ cảnh và lựa chọn phương án dịch phù hợp. Về lâu dài, điều này có thể làm suy giảm khả năng tư duy ngôn ngữ và kỹ năng dịch độc lập. Ngoài ra, sinh viên cũng có thể trở nên thụ động trong quá trình học, ít đặt câu hỏi và ít phát triển tư duy phản biện đối với các phương án dịch khác nhau. Tóm lại, không chỉ phản ánh mục đích sử dụng ChatGPT của sinh viên mà còn cho thấy sự thay đổi trong cách tiếp cận việc học dịch viết. Việc sử dụng công cụ này có thể mang lại hiệu quả cao nếu được định hướng đúng, nhưng cũng tiềm ẩn nguy cơ làm giảm chất lượng học tập nếu bị lạm dụng hoặc sử dụng thiếu kiểm soát.

2.4.1.3. Các ảnh hưởng của việc phụ thuộc ChatGPT

Các yếu tố tích cực như tiết kiệm thời gian, cải thiện từ vựng và ngữ pháp chiếm tỷ lệ cao. Đồng thời, các yếu tố tiêu cực như phụ thuộc công nghệ và giảm tư duy độc lập cũng xuất hiện với tỷ lệ đáng kể.

Hình 2: Biểu đồ biểu thị “Các yếu tố ảnh hưởng của việc phụ thuộc ChatGPT”

Về mặt định tính, kết quả khảo sát không chỉ cho thấy tác động hai chiều của ChatGPT mà còn phản ánh sự thay đổi trong cách tiếp cận hoạt động dịch thuật của sinh viên. Thay vì thực hiện đầy đủ các bước của quá trình dịch như phân tích ngữ cảnh, xử lý cấu trúc và lựa chọn từ ngữ, một bộ phận sinh viên có xu hướng rút gọn quy trình này thông qua việc sử dụng trực tiếp kết quả từ ChatGPT.

Điều này dẫn đến sự dịch chuyển từ “học thông qua quá trình” sang “tiếp nhận kết quả có sẵn”, làm giảm cơ hội hình thành năng lực dịch thuật một cách bền vững. Mặc dù ChatGPT giúp tăng tốc độ xử lý và hỗ trợ về mặt ngôn ngữ, nhưng việc thiếu sự tham gia tích cực của người học trong quá trình tư duy có thể ảnh hưởng đến khả năng phân tích và đánh giá bản dịch.

Đáng chú ý, việc hơn một nửa sinh viên nhận định rằng ChatGPT có thể gây sai lệch ngữ nghĩa cho thấy người học đã bắt đầu nhận thức được những hạn chế của công cụ này. Tuy nhiên, nhận thức này chưa chắc đã đi kèm với khả năng kiểm soát việc sử dụng. Điều này đặt ra yêu cầu cần chuyển từ việc “biết hạn chế” sang “biết cách khắc phục”, thông qua việc kết hợp giữa sử dụng công cụ và tự đánh giá kết quả dịch.

2.4.2. Đánh giá

Từ kết quả khảo sát 120 sinh viên và các phân tích trên, có thể khẳng định rằng ChatGPT có ảnh hưởng sâu rộng đến năng lực dịch thuật của sinh viên năm 3, với cả tác động tích cực và tiêu cực. Công cụ này giúp nâng cao hiệu quả học tập, đặc biệt trong việc hỗ trợ từ vựng, ngữ pháp và tiết kiệm thời gian. Tuy nhiên, những hạn chế như phụ thuộc công nghệ, giảm tư duy độc lập và nguy cơ sai lệch ngữ nghĩa cũng đặt ra nhiều thách thức đối với người học.

Để phát huy tối đa lợi ích và hạn chế những tác động tiêu cực, cần có các giải pháp cụ thể như sau. Thứ nhất, đối với sinh viên, cần xác định rõ vai trò của ChatGPT chỉ là công cụ hỗ trợ, không phải thay thế hoàn toàn quá trình học. Sinh viên nên tự dịch trước khi sử dụng ChatGPT để so sánh và kiểm tra. Việc này giúp rèn luyện tư duy ngôn ngữ và nâng cao khả năng phân tích. Ngoài ra, sinh viên cần chủ động kiểm tra lại các bản dịch do ChatGPT cung cấp, đặc biệt trong các trường hợp liên quan đến ngữ cảnh và sắc thái văn hóa.

Thứ hai, đối với giảng viên, cần hướng dẫn sinh viên cách sử dụng ChatGPT một cách hiệu quả và có kiểm soát. Giảng viên có thể thiết kế các bài tập yêu cầu sinh viên giải thích lựa chọn dịch thuật hoặc so sánh giữa bản dịch cá nhân và bản dịch từ ChatGPT. Điều này giúp sinh viên phát triển tư duy phản biện thay vì phụ thuộc vào công cụ. Thứ ba, đối với nhà trường, cần xây dựng định hướng rõ ràng về việc sử dụng AI trong học tập. Việc tổ chức các buổi tập huấn, workshop về kỹ năng sử dụng công cụ AI sẽ giúp sinh viên hiểu đúng và sử dụng hiệu quả hơn. Đồng thời, cần có các hình thức đánh giá phù hợp để đảm bảo năng lực thực sự của sinh viên.

Tóm lại, ChatGPT là một công cụ hữu ích nếu được sử dụng đúng cách. Việc kết hợp giữa công nghệ và năng lực cá nhân sẽ giúp sinh viên nâng cao kỹ năng dịch thuật một cách bền vững, đồng thời tránh được những tác động tiêu cực do sự phụ thuộc vào công nghệ gây ra.

III. KẾT LUẬN

Trong bối cảnh trí tuệ nhân tạo ngày càng phát triển và được ứng dụng mạnh mẽ trong giáo dục, ChatGPT đang trở thành một công cụ hỗ trợ

đáng chú ý trong hoạt động học ngoại ngữ, đặc biệt là dịch thuật. Nghiên cứu này tập trung phân tích những ưu điểm và hạn chế của việc sử dụng ChatGPT trong hoạt động dịch viết của sinh viên năm 3. Thông qua khảo sát 120 sinh viên kết hợp với phân tích một số bài dịch tiêu biểu, kết quả cho thấy ChatGPT có ảnh hưởng rõ rệt đến năng lực dịch thuật của người học. Về mặt tích cực, công cụ này giúp sinh viên mở rộng vốn từ vựng, cải thiện ngữ pháp, hỗ trợ diễn đạt linh hoạt hơn và tiết kiệm thời gian trong quá trình thực hiện bài dịch. Đồng thời, ChatGPT còn góp phần nâng

cao khả năng tự học nếu sinh viên biết khai thác một cách chủ động và có chọn lọc. Tuy nhiên, bên cạnh những lợi ích, việc sử dụng ChatGPT cũng tiềm ẩn nhiều tác động tiêu cực như làm gia tăng sự phụ thuộc vào công nghệ, suy giảm tư duy phân tích, hạn chế tính sáng tạo và có thể dẫn đến sai lệch ngữ nghĩa hoặc ngữ cảnh nếu người học không kiểm tra lại kết quả. Từ đó, nghiên cứu nhấn mạnh необходимость sử dụng ChatGPT một cách hợp lý, kết hợp hài hòa giữa hỗ trợ công nghệ và năng lực cá nhân để phát triển kỹ năng dịch thuật bền vững.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- Agarwal, R., & Prasad, J. (1998). A Conceptual and Operational Definition of Personal Innovativeness in the Domain of Information Technology. *Information Systems Research*, 9(2), 204–215. <https://doi.org/10.1287/isre.9.2.204>
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179–211.
- Al-Adwan, A. S., & Al-Debei, M. M. (2024). The determinants of Gen Z's metaverse adoption decisions in higher education: Integrating UTAUT2 with personal innovativeness in IT. *Education and Information Technologies*, 29(6), 7413–7445. <https://doi.org/10.1007/s10639-023-12080-1>
- Álvarez-Marín, A., Velázquez-Iturbide, J. Á., & Castillo-Vergara, M. (2023). The acceptance of augmented reality in engineering education: The role of technology optimism and technology innovativeness. *Interactive Learning Environments*, 31(6), 3409–3421. <https://doi.org/10.1080/10494820.2021.1928710>
- Banda, H. J., & Nzabahimana, J. (2023). The Impact of Physics Education Technology (PhET) Interactive Simulation-Based Learning on Motivation and Academic Achievement Among Malawian Physics Students. *Journal of Science Education and Technology*, 32(1), 127–141. <https://doi.org/10.1007/s10956-022-10010-3>